

AKCIJA ZA LJUDSKA PRAVA

PREDLOG IZMJENA I DOPUNA NACRTA AKCIONOG PLANA ZA PRAĆENJE SPROVOĐENJA
PREPORUKA IZ MIŠLJENJA EVROPSKE KOMISIJE

Predlog izmjena i dopuna Akcionog plana za oblast vladavine prava

I Predlog dopune mjere

Mjera:

Unaprijediti program inicijalne edukacije.

Izraditi godišnji program edukacije sudija i tužilaca sa tačno utvrđenim nastavnim programima.

Programima predvidjeti kontinuiranu edukaciju sudija i tužilaca, naročito u sljedećim oblastima:

- Etički kodeksi, lični i institucionalni integritet i odgovornost nosilaca pravosudnih funkcija;
- Zaštita prava na pravično suđenje, uključujući praksu Evropskog suda za ljudska prava;
- Poznavanje međunarodnih konvencija i zakona iz oblasti međunarodne pravne pomoći;
- Prava EU.

Predlog:

1. Dopuniti mjeru "Unaprijediti program inicijalne edukacije" tako da glasi:

Unaprijediti program inicijalne edukacije u skladu sa preporukama Projekta podrške Centru za obuku sudija RCG iz 2002. godine, posebno u pogledu programa "Sudijske vještine", koji obuhvata teme kao što su "uloga sudije u očuvanju vladavine prava", "nezavisnost i nepristrasnost sudija", "sudija i društvo – odnosi s javnošću i medijima" itd.

2. Dodati novu mjeru:

Predvidjeti obaveznu kontinuiranu edukaciju sudija i tužilaca u vidu određenog broja radnih dana godišnje dopunom Zakona o sudovima i Zakona o državnom tužilaštvu.

3. Dopuniti mjeru "Programima predvidjeti kontinuiranu edukaciju sudija i tužilaca, naročito u sljedećim oblastima:

...

- Zaštita prava na pravično suđenje, uključujući praksu Evropskog suda za ljudska prava;

tako da glasi:

- **Zaštita prava na pravično suđenje, prava na slobodu izražavanja i drugih prava u skladu sa standardima utvrđenim u praksi Evropskog suda za ljudska prava.**

Obrazloženje:

Odgovarajuća edukacija sudija i tužilaca o evropskim standardima ljudskih prava, kao i standarda koje su uspostavili organi EU, neophodna je da bi sudije i tužioci u Crnoj Gori usvojili profil evropskog sudije/tužioca, koji zahtijeva posjedovanje odgovarajućih znanja. Ovakva edukacija podrazumijeva kako unaprijeđenu inicijalnu obuku, tako i kontinuirano, obavezno, stručno usavršavanje nosilaca sudijske funkcije.

1. Za kvalitetno obavljanje sudijske funkcije od prvog dana neophodno je da sudije na vrijeme budu upoznate sa iskustvima iskusnijih kolega, i to kako o primjeni zakona iz krivične, odnosno građanskopravne oblasti, tako i o znanjima neophodnim za sticanje vještine efikasnog i stručnog sudovanja. Pored obuke o neposrednoj primjeni zakona, neophodna je obuka i o izazovima koji sudije i tužioce očekuju u očuvanju vladavine prava u demokratskom društvu, o pojmovima nepristrasnosti i nezavisnosti itd. Zbog toga predlažemo da se inicijalna obuka obogati i posebnim sudijskim znanjima, tj. vještinama, kako je preporučeno još 2002. godine u okviru Projekta podrške Centru za obuku sudija RCG, u vidu programa "Sudijske vještine". Ovaj Projekat je dostupan u vidu štampane publikacije, kao i na internet stranici Centra za edukaciju nosilaca pravosudnih funkcija: <http://www.coscg.org/test/Editor/assets/Podrska%20Centru%20za%20obuku%20sudija.pdf>.

2. Akcija za ljudska prava smatra da bi trebalo predvidjeti obaveznu kontinuiranu edukaciju sudija i tužilaca u vidu određenog broja radnih dana za svakog sudiju, odnosno tužioca. Obavezna edukacija u vidu određenog broja unaprijed, godišnje, planiranih radnih dana bila bi garancija učešća sudija/tužilaca u programima obuke. Na ovaj način država bi jasno iskazala stav o tome da je obavezno kontinuirano usvajati znanja o evropskim standardima, koji se neprestano usavršavaju.

3. Ustavne garancije ljudskih prava, kao i odredbe zakona kojima se štite ili ograničavaju ljudska prava neophodno je primjenjivati u skladu sa praksom Evropskog suda za ljudska prava, jer je to i međunarodnopravna obaveza, izričito naglašena kao jedan od uslova za prijem Crne Gore kao suverene države u Savjet Evrope 2007. godine. Tada su se predsjednici države, Vlade i Skupštine Crne Gore u pismu generalnom sekretaru Savjeta Evrope obavezali da će obezbijediti da crnogorski sudovi primjenjuju standarde utvrđene u praksi Evropskog suda za ljudska prava. Isto je u novembru 2010. ponovila i Evropska komisija u svom mišljenju o zahtjevu Crne Gore za prijem u članstvo Evropske Unije.

Pored edukacije sudija o praksi Evropskog suda za ljudska prava u pogledu zaštite prava na pravično suđenje (član 6 Evropske konvencije o ljudskim pravima), neophodno je organizovati i edukaciju o praksi Evropskog suda u primjeni prava na slobodu izražavanja, što je Evropska komisija izričito preporučila o svom mišljenju u novembru 2010,¹ kao i o zaštiti drugih, ništa manje značajnih prava obuhvaćenih Konvencijom, kao što su zabrana mučenja i nečovječnog i ponižavajućeg postupanja (čl. 3), zaštita prava na bezbjednost i slobodu ličnosti u pogledu određivanja pritvora (čl. 5 Konvencije), zaštita prava na mirno uživanje imovine (čl. 1, Protokola 1), kao i prava na dom, privatni i porodični život (čl. 8), koje je posebno problematično zaštićeno u praksi, imajući u vidu presudu Evropskog suda za ljudska prava u predmetu *Mijušković protiv Crne Gore*, u kojoj je utvrđeno da je Crna Gora prekršila pravo na zaštitu porodičnog života.

---

¹ "Legislation and practice on defamation needs to be fully aligned with the jurisprudence of the European Court of Human Rights." http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2010/package/mn_rapport_2010_en.pdf

II Predlog dopune mjere

Mjera:

Organizovati edukacije za sudije i tužioce o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku, uključujući i praksu Evropskog suda za ljudska prava.

Predlog nove mjere:

Izvršiti analizu primjene Zakona o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku.

Objasnenje:

Smatramo da za potrebe zaštite prava na suđenje u razumnom roku nije dovoljno vršiti edukaciju sudija na tu temu, već da je neophodno izvršiti analizu primjene Zakona o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku, na šta u svom mišljenju upućuje i Evropska komisija.²

Akcija za ljudska prava je u decembru 2010. godine, zahvaljujući podršci Britanske ambasade u Podgorici, obezbijedila sredstva za realizaciju projekta *Analiza primjene Zakona o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku*, čiji je cilj unaprjeđenja djelotvornosti pravnih lijekova za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku u Crnoj Gori. Projekat obuhvata izradu analize primjene Zakona o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku³ i stručnu raspravu o rezultatima analize, s ciljem izrade preporuka za otklanjanje nedostataka u primjeni Zakona, odnosno predloga izmjena ili dopuna Zakona.

Prilikom pripreme projekta imali smo u vidu sljedeće: da je Vlada Crne Gore u Strategiji reforme pravosuđa naglasila da bi obezbjeđenje prava na suđenje u razumnom roku trebalo da bude ključni efekat reforme pravosuđa; da su u proceduri pred Evropskim sudom za ljudska prava brojne predstavke protiv Crne Gore zbog kršenja prava na suđenje u razumnom roku; da je Evropska komisija u svom mišljenju od 9. novembra 2010. o kandidaturi Crne Gore za članstvo u Evropskoj uniji primjetila da postoje duži zastoji u sudskim postupcima, a da se Zakon o pravu na suđenje u razumnom roku ne primjenjuje djelotvorno, s obzirom da se gotovo sve tužbe odbacuju iz proceduralnih razloga.⁴ Konačno, imali smo u vidu da je Zakon o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku stupio na snagu krajem 2007. godine i da je posle pune tri godine njegove primjene primjereno sprovesti analizu i organizovati stručnu raspravu o upotrebi i djelotvornosti pravnih lijekova koji su njime predviđeni.

---

² Ibid. "The Law on the right to trial within a reasonable time is not being implemented effectively, as almost all complaints are rejected on procedural grounds... Long delays in court proceedings, combined with difficulties faced by detainees in meeting bail conditions, frequently lead to lengthy pre-trial detention."

³ Službeni list CG, br. 11/2007

⁴ Ibid.

Akcija za ljudska prava spremna je da saraduje sa Ministarstvom pravde na ovom projektu u cilju izrade preporuka za unaprijeđenje primjene Zakona za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku.

Nosilac u slučaju izvršavanja analize primjene Zakona o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku je Ministarstvo pravde, kao predlagač zakona, u saradnji sa NVO Akcija za ljudska prava.

III Predlog nove mjere

Predlog nove mjere:

Unapređenje transparentnosti rada pravosudnih organa upoznavanjem javnosti sa rezultatima njihovog rada, tako što će se:

- obezbijediti održavanje redovnih konferencija za štampu na kojima će se prezentirati rad pravosudnih organa i odgovarati na pitanja prisutnih predstavnika medija i NVO;
- u Sudskom savjetu i Tužilačkom savjetu odrediti lica odgovorna za odnose sa javnošću;
- u svim pravosudnim organima odrediti odgovorna lica za odnose sa javnošću;
- obezbijediti odgovarajuću edukaciju lica odgovornih za odnose sa javnošću u pravosudnim organima;
- organizovati "Dane otvorenih vrata" u sudovima prema utvrđenom planu za građane, studente i učenike, radi upoznavanja sa radom pravosudnih organa;
- postaviti kutije za primjedbe, sugestije i pohvale na rad pravosudnih organa u svim pravosudnim organima i link na web sajtu za tu namjenu;
- izraditi i publikovati zbirke sudskih odluka,
- objavljivati sudske odluke.

Objasnenje:

Povjerenje javnosti u pravosuđe neophodno je za razvijeno demokratsko društvo, kakvo Crna Gora teži da postane. Unaprijeđenje transparentnosti rada pravosudnih organa redovnim upoznavanjem javnosti sa rezultatima njihovog rada neophodan je korak ka tom cilju.

Ovdje predložene mjere predviđene su i Akcionim planom Vlade Crne Gore za sprovođenje Strategije reforme pravosuđa 2007-2012. godine, međutim, ni nakon isteka predviđenih rokova za njihovo ostvarenje, one nisu ostvarene ili su djelimično ostvarene, što je i navedeno u Izvještaju o realizaciji mjera iz Akcionog plana za drugi polugodišnji period jul 2008 - januar 2009. godine.⁵

Akcija za ljudska prava ima negativno iskustvo sa Vrhovnim državnim tužilaštvom u pogledu pristupa osnovnim informacijama o tome da li je državni tužilac u nekim od slučajeva očiglednih kršenja ljudskih prava uopšte preduzeo radnje ka pokretanju istrage ili ne, što je neprimjereno

⁵ Dostupno na: <http://www.pravda.gov.me/biblioteka?query=strategija%20reforme%20pravosudja&sortDirection=desc>

demokratskom društvu u kome su tužioci u prvom redu odgovorni za zaštitu ljudskih prava u vidu procesuiranja onih koji su odgovorni za njihovo kršenje.⁶ Zbog toga smo posebno motivisani da se založimo za uvođenje ovakve mjere u Akcioni plan.

---

⁶ Detaljnije na: [http://www.hraction.org/?p=425](http://www.hrraction.org/?p=425)

Predlog izmjena i dopuna Akcionog plana za oblast borbe protiv korupcije

I Predlog dopune mjere

Mjera:

Unaprjeđenje antikorupcijskog pravnog okvira: Normativno uređena obaveza usvajanja planova integriteta u javnom sektoru usvajanjem novog Zakona o državnim službenicima i namještenicima.

Predlog dopune mjere:

U mjeri: "Unaprjeđenje antikorupcijskog pravnog okvira: Normativno uređena obaveza usvajanja planova integriteta u javnom sektoru usvajanjem novog Zakona o državnim službenicima i namještenicima", poslije riječi "Unaprjeđenje antikorupcijskog pravnog okvira", dodati riječi: **"Unaprjeđenje zaštite državnih službenika i namještenika koji prijavljuju korupciju i drugo nezakonito postupanje (tzv. zvizdača, "whistler-blower"-a)"**

tako da mjera glasi:

"Unaprjeđenje antikorupcijskog pravnog okvira, Unaprjeđenje zaštite državnih službenika i namještenika koji prijavljuju korupciju i drugo nezakonito postupanje (tzv. zvizdača, "whistler-blower"-a): Normativno uređena obaveza usvajanja planova integriteta u javnom sektoru usvajanjem novog Zakona o državnim službenicima i namještenicima."

Obrazloženje:

Smatramo da su apsolutno neophodna unaprjeđenja zakonske zaštite državnih službenika, posebno onih koji prijavljuju korupciju, i u tom cilju predlažemo izmjene i dopune čl. 54, čl. 115, st. 4 i čl. 112 Zakona o državnim službenicima i namještenicima („Sl. list CG“, broj 50/08).

1. Akcija za ljudska prava je još u maju 2010. Ustavnom sudu podnijela inicijativu za ispitivanje ustavnosti čl. 115, st. 4 Zakona o državnim službenicima i namještenicima:

„Na odluku Komisije za žalbe povodom žalbe na zaključak o privremenom udaljenju sa radnog mjesta državni službenik odnosno namještenik nema pravo na sudsku zaštitu.”

Inicijativu Vam dostavljamo u prilogu. Navedena zakonska odredba suprotno garancijama prava i sloboda iz Ustava Crne Gore (čl. 17, st. 2, čl. 19, čl. 20, čl. 32) i međunarodnim ugovorima o ljudskim pravima koji obavezuju Crnu Goru (čl. 6, st. 1, čl. 13 i čl. 14 Evropske konvencije o zaštiti

ljudskih prava i osnovnih sloboda⁷), za razliku od ostalih radnika u Crnoj Gori, državnim službenicima i namještenicima isključuje pravo na sudsku zaštitu u slučaju suspenzije. Pored toga što je neustavna, ovakva zakonska odredba djeluje destimulativno na državne službenike i namještenike koji prijavljuju korupciju, što predstavlja još jedan razlog za njenu hitnu izmjenu. Izmjenom ove odredbe bi se pružila dodatna sigurnost državnim službenicima i namještenicima koji bi, bez sada opravdanog straha da će biti udaljeni s radnog mjesta uz nemogućnost sudske zaštite od takvog postupanja, bili osnaženi da prijave slučajeve korupcije.

2. Akcija za ljudska prava je, takođe, u maju 2010. podnijela prilog inicijativi potpredsjednika Vlade za politički sistem, unutrašnju i spoljnu politiku za poboljšanje zakonske zaštite državnih službenika koji prijavljuju korupciju. Prilog inicijativi Vam takođe dostavljamo u prilogu. Osim pomenute odredbe Zakona o državnim službenicima i namještenicima, tražili smo izmjenu člana 112. Zakona o državnim službenicima i namještenicima koji glasi:

„Po žalbi protiv odluke o pravima i obavezama iz rada i po osnovu rada državnog službenika odnosno namještenika odlučuje Komisija za žalbe. Žalba se podnosi u roku od osam dana od dana prijema odluke.”

Zakon o državnim službenicima i namještenicima ni u navedenom članu, niti drugdje ne propisuje obavezu Komisije da meritorno odluči u slučaju kada prvostepeni organ ne postupi po njenim uputstvima datim u rješenju kojim se prvostepena odluka ukida. Ovakav propis može dovesti do apsurdne situacije da Komisija za žalbe Vlade Crne Gore tri puta iz istih razloga ukida istovjetno rješenje prvostepenog organa koji odbija da postupi po njenim uputstvima. Ovakva apsurdna situacija nije moguća samo u teoriji, već se dešava u praksi, o čemu svjedoči slučaj najpoznatijeg nezaštićenog „zvizdača” veterinarske inspektorke Mirjane Drašković.⁸

Ovakav ping-pong efekat, koji predstavlja potpuno nedjelotvornu zaštitu službenika i namještenika, spriječio bi se dodavanjem novog člana stavu 112, kojim bi se Komisija obavezala da odluči meritorno u slučaju kada je odluka prvostepenog organa prethodno bila ukinuta iz istih razloga iz kojih bi je ponovo trebalo ukinuti, odnosno kada je prvostepena odluka prethodno dva puta ukinuta iz različiti razloga.

3. Takođe smatramo korisnim da se formulacija čl. 54. Zakona o državnim službenicima i namještenicima, koji predviđa zaštitu državnih službenika koji prijavljuju sumnju na korupciju, proširi tako da obuhvata prijavu, pored „krivičnog djela koje ima obilježje korupcije” i krivičnog djela zloupotrebe službenog položaja.

---

⁷ Zakon o ratifikaciji Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (Sl. list Srbije i Crne Gore – međunarodni ugovori, br. 9/2003.

⁸ Inspektorica Drašković je godinu dana bila udaljena s radnog mjesta, s 40% umanjenom platom, zbog obavještanja javnosti o realnoj opasnosti po zdravlje građana i prijavljivanja pretpostavljenih za korupciju. Nakon što je inspektorica Drašković 11.06.2009. podnijela krivičnu prijavu protiv glavne veterinarske inspektorke, direktora Veterinarske uprave i ministra Simovića i obavijestila javnost da je podnijela krivičnu prijavu kako bi spriječila aktivnost koju je smatrala nezakonitom i opasnom po zdravlje stanovništva, direktor veterinarske uprave je protiv nje pokrenuo disciplinski postupak, udaljio je sa radnog mjesta i smanjio joj platu. Naknadno, direktor Veterinarske uprave donio je rješenje o otkazu inspektorke Drašković, koje je Komisija za žalbe ukidala tri puta. Inspektorica Drašković se vratila na svoje radno mjesto tek nakon što je nastupila zastara za vođenje disciplinskog postupka.

Navedene izmjene i dopune Zakona o državnim službenicima i namještenicima smatramo apsolutno neophodnim, ali ne isključujemo mogućnost da su i druge izmjene i dopune ovog i drugih zakona takođe neophodne i poželjne za odgovarajuće djelotvornu zaštitu profesionalaca koji savjesno prijavljuju korupciju i druge zloupotrebe u službi.

Predlog izmjena i dopuna Akcionog plana za oblast reforme državne uprave

Prioritetni cilj:

Jačanje administrativnih i stručnih kapaciteta Ombudsmana.

Predlog:

Navedeni prioritetni cilj izmjestiti u Akcioni plan za oblast ljudska prava.

Obrazloženje:

Prema Ustavu Crne Gore (Sl. list CG br. 1/07) Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore je samostalan i nezavisan organ koji preduzima mjere za zaštitu ljudskih prava i sloboda (čl. 81), pa se ne može smatrati organom državne uprave. Zbog toga, smatramo da je primjereno ovaj prioritetni cilj izmjestiti iz Akcionog plana za oblast reforme državne uprave u Akcioni plan za oblast ljudska prava.

Predlog izmjena i dopuna Akcionog plana za oblast medija

I Predlog dopune mjere

Mjera:

Izmijeniti Krivični zakonik u pravcu dalje dekriminalizacije klevete u cilju jačanja medijskih sloboda.

Predlog dopune mjere:

U mjeri: „Izmijeniti Krivični zakonik u pravcu dalje dekriminalizacije klevete u cilju jačanja medijskih sloboda“, poslije riječi: „u pravcu dekriminalizacije klevete“, dodati riječi: **”i jačanja zaštite novinara prilikom obavljanja profesionalnih zadataka”**, i riječi **„izmijeniti i dopuniti Zakon o medijima“**, poslije riječi: „sloboda“, dodati riječi: **„i dalje reforme odgovornosti za povredu časti i ugleda“**,

tako da mjera glasi:

„Izmijeniti Krivični zakonik u pravcu dalje dekriminalizacije klevete i jačanja zaštite novinara prilikom obavljanja profesionalnih zadataka, izmijeniti i dopuniti Zakon o medijima u cilju jačanja medijskih sloboda i dalje reforme odgovornosti za povredu časti i ugleda.“

Obrazloženje:

Evropska komisija je u svom mišljenju naglasila incidente nasilja prema novinarima, koji nisu zadovoljavajuće istraženi, kao i da su novinari koji se bave istraživačkim novinarstvom još uvijek izloženi prijetnjama.⁹ Takođe, istaknuto je i da se Crna Gora dosledno ne pridržava prakse Evropskog suda za ljudska prava u pogledu slobode izražavanja, kao i da postupanje novinara u skladu sa standardima i profesionalnom etikom mora biti osnaženo.¹⁰

Akcija smatra da je neophodno djelotvorno istražiti sve napade na novinare, ali i pojačati zaštitu novinara prilikom obavljanja profesionalnih zadataka, po uzoru na zaštitu državnih službenika, tzv. službenih lica. Zbog toga smo u Predlogu reforme odgovornosti za povredu časti i ugleda u Crnoj Gori (reforma zakona o kleveti i uvredi), objavljenom 17. novembra 2010. godine¹¹, predložili dopunu Krivičnog zakonika sa dva nova krivična djela ”Sprječavanje novinara u obavljanju

⁹ ”In the past there have been incidents of severe violence against journalists in Montenegro, which have not always been satisfactorily investigated and followed up. Investigative journalists still face intimidation.”

¹⁰ ”Montenegro does not consistently comply with ECtHR case law... Compliance of journalists with professional ethics and standards still needs to be strengthened.”

¹¹ Predlog je i u elektronskoj verziji dostupan na: http://www.hraction.org/wp-content/uploads/predlog_reforme-zakon_o_kleveti_i_uvredi.pdf.

profesionalnih zadataka" (čl. 179 a) i "Napad na novinara u obavljanju profesionalnih zadataka" (čl. 179 b).

Akcija za ljudska prava takođe smatra da je neophodno, u cilju odgovarajućeg razumijevanja evropskih standarda iz prakse Evropskog suda za ljudska prava i njihove primjene u pravnom sistemu Crne Gore dopuniti i Zakon o medijima, kako bi se ovi standardi učinili pristupačnim i novinarima – koji prema njima treba da usklade svoje ponašanje posebno u pogledu profesionalnih standarda – kao i sudijama, koje na osnovu ovih standarda treba da presuđuju u sporovima za zaštitu časti i ugleda.

Molimo Vas da detaljnija obrazloženja naših predloga pročitate u Predlogu reforme odgovornosti za povredu časti i ugleda u Crnoj Gori (reforma zakona o kleveti i uvredi) koji Vam je dostavljen i lično, a koji je i objavljen na internet stranici Akcije.

II Predlog nove mjere:

Izraditi izvještaj o istragama preduzetim povodom fizičkog nasilja prema novinarima, analizirati njihove ostvarene rezultate i navesti planirane mjere za dalje procesuiranje.

Nosilac: Vrhovni državni tužilac

Obrazloženje:

Akcija smatra da Vrhovni državni tužilac, za razliku od Evropske komisije, ne percipiraju slučajeve kršenja ljudskih prava, posebno novinara, kao slučajeve od posebnog značaja za ostvarenje vladavine prava, odnosno za dokazivanje sposobnosti države da nezavisno i nepristrasno istraži kršenja ljudskih prava.

Imajući u vidu da je Evropska komisija izrazila posebnu zabrinutost zbog slučajeva nasilja protiv novinara "koji nisu uvijek bili zadovoljavajuće istraženi i ispraćeni", smatramo neophodnim da Vrhovni državni tužilac pokaže posebnu pažnju ovim predmetima i provjeri mogu li se pojačati naponi tužilaštva da se slučajevi dodatno istraže i odgovarajuće kazne.

Akcija je u više navrata bezuspješno nastojala da pribavi informacije o statusu istraga o napadima na novinare (kao i napadu na književnika Brkovića i ubistva njegovog tjelohranitelja Vojičića i prijatelji istraživaču kršenja ljudskih prava Zekoviću). Smatramo da je u interesu unaprjeđenja povjerenja kako domaće tako i međunarodne javnosti da se Vrhovni državni tužilac obaveže da izradi izvještaj, kako je predloženo.

Predlog izmjena i dopuna Akcionog plana za oblast Ljudska prava

I Predlog novog cilja

Predlog novog cilja:

Analizirati garancije ljudskih prava predviđene Ustavom i razmotriti predloge za njihovo unaprjeđenje.

Evropska komisija je, u okviru Analitičkog izvještaja, naglasila da član 20 Ustava "Pravni lijek" treba uskladiti sa članom 13 Evropske konvencije o ljudskim pravima (*Pravo na djelotvorni pravni lijek za kršenje ljudskih prava*), kako bi se osiguralo pravo na djelotvoran pravni lijek.¹² Takođe, navedeno je da Ustav predviđa neposrednu primjenu međunarodnih standarda ljudskih prava "samo u slučajevima kada domaći propisi predviđaju suprotno".

Iste primjedbe je, u mišljenju o Ustavu Crne Gore iznijela i Venecijanska komisija, kao i Akcija za ljudska prava. Postoje i druge garancije ljudskih prava koje je neophodno izmijeniti ili dopuniti, u prvom redu one u pogledu slobode izražavanja.¹³ U tom cilju smatramo da bi bilo izuzetno korisno povodom četvorogodišnjice usvajanja Ustava analizirati njegove odredbe u cilju njihovog unaprjeđenja, kako u pogledu nezavisnosti pravosuđa, tako i u pogledu unaprjeđenja garancija ljudskih prava, garancija nezavisnosti Ombudsmana i sudija Ustavnog suda. Detaljnije o mišljenju Venecijanske komisije i Akcije za ljudska prava i predlozima za unaprjeđenje teksta Ustava vidjeti u publikaciji: "Međunarodni standardi ljudskih prava i ustavne garancije u Crnoj Gori".¹⁴

II Predlog novog cilja

Predlog novog cilja:

Pratiti i unaprijediti poštovanje manjinskih prava, posebno u vidu saradnje između Vlade i savjeta za manjine.

¹² "The Constitution (Article 20) needs to be aligned with Article 13 of the ECHR to safeguard the right to an effective remedy before national authorities for violations of rights under the convention. Direct implementation of international human rights standards still remains restricted to cases of conflicts with domestic legislation." (Analytical report, str. 24).

¹³ Detaljnije vidi Predlog reforme odgovornosti za povredu časti i ugleda u Crnoj Gori: http://www.hracion.org/wp-content/uploads/predlog_reforme-zakon_o_kleveti_i_uvredi.pdf

¹⁴ <http://www.hracion.org/wp-content/uploads/knjiga-cg.pdf>

Objasnenje:

Problem nedovoljne saradnje između manjina i savjeta za manjine je prepoznat i u Mišljenju Evropske komisije.¹⁵ Vezano za problem saradnje, potrebno je uspostaviti mehanizme saradnje u koje bi bili uključeni ne samo savjet za manjine, nego i Fond za manjine, kao i Centar za očuvanje i razvoj manjina.

III Predlog novog cilja

Predlog novog cilja

Analiza zakonskih garancija protiv diskriminacije lica homoseksualne orijentacije i transrodnih osoba i odgovarajuće izmjene i dopune zakonske regulative.

Objasnenje:

Diskriminacija lica homoseksualne orijentacije i transrodnih osoba, odnosno pripadnika LGBT populacije u Crnoj Gori, prepoznata je i u Mišljenju Evropske Komisije.¹⁶ Odlukom Parlamentarne skupštine Saveta Evrope od 26. septembra 2000.¹⁷ Parlamentarna skupština je pozvala evropske vlade da, između ostalog, uključe seksualnu orijentaciju među zabranjene osnove diskriminacije, da preduzmu pozitivne mere protiv homofobije i dozvole registrovano partnerstvo (različito od braka). Takođe, zabrana diskriminacije je predviđena i Preporukom Savjeta Evrope (Preporuka(2010)5 o mjerama borbe protiv diskriminacije zasnovane na seksualnoj orijentaciji i rodnom identitetu).¹⁸ U okviru Ujedinjenih nacija, u decembru 2008. godine, Crna Gora je podržala Deklaraciju o seksualnoj orijentaciji i rodnom identitetu. Konačno, zabrana diskriminacije *po bilo kom osnovu* je predviđena Ustavom Crne Gore, zbog čega je takođe potrebno upodobiti Ustavu važeću zakonsku regulativu, posebno u pogledu izjednačavanja u imovinskim pravima osoba – partnera iz istopolnih zajednica sa partnerima iz vanbračnih zajednica, u skladu sa standardom uspostavljenim u praksi Evropskog suda za ljudska prava (*Kamer protiv Austrije*). Takođe, Ustavnoj zabrani izazivanja i podsticanja mržnje *po bilo kom osnovu* (čl. 7), koja podrazumijeva i mržnju prema seksualnim manjinama i transrodnim osobama, neophodno je upodobiti Krivični zakonik, koji govor mržnje ograničava samo na nacionalni, rasni, etnički i vjerski osnov.

¹⁵ „However, cooperation between the government and minority councils as well as the representation of persons belonging to minorities in public services, state authorities and local self-government bodies needs to be improved.” (Mišljenje Komisije dostupno na linku:

http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2010/package/mn_opinion_2010_en.pdf.)

¹⁶ “However, in practice, Roma, Ashkali and Egyptian, persons with disabilities and lesbian, gay, bisexual and transgendered (LGBT) persons are still subject to discrimination, including on the part of state authorities.”

¹⁷ Dostupna na linku: <http://assembly.coe.int/main.asp?Link=/documents/adoptedtext/ta00/erec1474.htm>.

¹⁸ Dostupna na linku: [http://www.montenegro-](http://www.montenegro-gay.me/files/dokumenti/pravni_propisi/Preporuke%20Savjeta%20Evrope%20o%20mjerama%20borbe%20protiv%20diskriminacije%20zasnovane%20na%20seksualnoj%20orijentaciji%20i%20rodnom%20identitetu.pdf)

[gay.me/files/dokumenti/pravni_propisi/Preporuke%20Savjeta%20Evrope%20o%20mjerama%20borbe%20protiv%20diskriminacije%20zasnovane%20na%20seksualnoj%20orijentaciji%20i%20rodnom%20identitetu.pdf](http://www.montenegro-gay.me/files/dokumenti/pravni_propisi/Preporuke%20Savjeta%20Evrope%20o%20mjerama%20borbe%20protiv%20diskriminacije%20zasnovane%20na%20seksualnoj%20orijentaciji%20i%20rodnom%20identitetu.pdf).

Predlog izmjena i dopuna Akcionog plana za trajno rješavanje pitanja izbjeglica i raseljenih lica u kampu Konik I i II

I Predlog nove aktivnosti

Predlog nove aktivnosti:

Hitno obezbijediti uslove za bezbjedan život i adekvatno stanovanje lica nastanjenih u kampu Konik koji bi podrazumijevali: hitnu sanaciju kanalizacije; obezbjeđenje kvalitetne vode za piće; obezbjeđenje struje putem odgovarajućih instalacija i saniranje baraka.

Obrazloženje:

Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima Crnu Goru obavezuje da svakome obezbijedi pravo na *odgovarajuće (adekvatno) stanovanje* i da u kontinuitetu radi na poboljšanju životnih uslova za sve ljude koji žive na njenoj teritoriji. *Pravo na odgovarajuće stanovanje*, iz člana 11 Pakta, prema tumačenju nadležnog Komiteta za ljudska prava UN, znači "prostor u kome postoji zaštita od hladnoće, vlage, vrućine, kiše, vjetrova ili drugih nepogoda, i pristup bezbjednoj vodi za piće, električnoj energiji za kuvanje, grijanje i osvjetljenje, kao i sanitarijama i kanalizaciji." Istovremeno je očigledno da romska naselja u Crnoj Gori, uključujući i kamp Konik I i II ne zadovoljavaju ove minimalne uslove za život.

Mnoge porodice koje stanuju u kampu Konik, kao i u ostalim romskim naseljima u Crnoj Gori, žive u barakama sagrađenim od lako zapaljivog ter papira, što je više puta dovelo do tragedije gubitka života. Požari u romskim naseljima još su jedan pokazatelj činjenice da država ne preuzima dovoljne preventivne i sistematske mjere da spriječi smrtnost i na taj način sačuva pravo na život svojih građana, na što je obavezuje međunarodni standard prava na život garantovan *Međunarodnim paktom o građanskim i političkim pravima*, *Evropskom konvencijom o ljudskim pravima* i *Konvencijom o pravima djeteta*.

Apelujemo na Vladu da što prije sanira osnovne probleme u pogledu struje, vode i kanalizacije u romskim naseljima, kao i da usvoji i primijeni predložene izmjene Akcionog plana, u cilju zadovoljenja minimalnog prava na odgovarajuće stanovanje za sve ljude u Crnoj Gori, bez obzira na porijeklo, državljanstvo, etničku ili bilo koju drugu pripadnost.

II Predlog dopune prioritetnog cilja

Prioritetni cilj:

Ostvarivanje prava na obrazovanje – izgradnje vrtića shodno DUP-u u Kampu Konik I.

Dopuna prioritetnog cilja:

Prioritetnom cilju “Ostvarivanje prava na obrazovanje – izgradnje vrtića shodno DUP-u u Kampu Konik I” dodati riječi: **“spvođenje aktivnih mjera za obezbjeđenje obaveznog školovanja sve djece školskog uzrasta, stanovnika kampa u školi Božidar Vuković-Podgoričanin”**,

tako da prioritetni cilj glasi:

Ostvarivanje prava na obrazovanje – izgradnje vrtića shodno DUP-u u Kampu Konik I; spvođenje aktivnih mjera za obezbjeđenje obaveznog školovanja sve djece školskog uzrasta, stanovnika kampa u školi Božidar Vuković-Podgoričanin.

Objasnenje:

Ostvarivanje prava na obrazovanje mora biti obezbjeđeno svoj djeci, bez obzira na to ostaju li u Crnoj Gori ili se vraćaju na Kosovo: sve do konačnog odlaska na Kosovo djeca moraju da pohađaju osnovnu školu. Izgradnja vrtića nije dovoljna mjera za obezbjeđenje Ustavom garantovanog prava na obavezno i besplatno osnovno školovanje.

III Predlozi novih mjera

Predlozi novih mjera:

U okviru predloženog prioritetnog cilja: **“ostvarivanje prava na obrazovanje – izgradnje vrtića shodno DUP-u u Kampu Konik I; spvođenje aktivnih mjera za obezbjeđenje obaveznog školovanja sve djece školskog uzrasta, stanovnika kampa u školi Božidar Vuković-Podgoričanin”**,

predvidjeti mjere:

“popis sve djece/stanovnika kampa koja su školskog uzrasta i njihov blagovremeni upis u školu” i “obezbjeđenje budžetskog finansiranja dovoljnog broja asistenata u nastavi nadležnih za romsku djecu”.

Objasnenje:

U Mišljenju Evropske komisije sadržana je ocjena da je pristup Roma, Aškaliya i Egipćana ekonomskim i socijalnim pravima, posebno obrazovanju i zapošljavanju nezadovoljavajući.¹⁹

Teškoće koje se javljaju u vezi sa ostvarenjem prava djece iz kampa Konik na osnovno obrazovanje podrazumevaju dva problema: a) neblagovremeni upis djece u školu, kao i b) napuštanje škole prije okončanja obaveznog osnovnog obrazovanja.

U cilju blagovremenog upisa sve djece nastanjene u kampu Konik u osnovnu školu neophodno je izvršiti popis sve djece osnovnoškolskog uzrasta i obezbijediti njihov upis u školu, bez obzira da li bi u perspektivi porodica djeteta mogla da napusti Crnu Goru i vrati se na Kosovo. Roditelje je neophodno upozoriti da kršenje obaveze redovnog osnovnog školovanja djece u Crnoj Gori podrazumijeva prekršajnu odgovornost.

U cilju spriječavanja napuštanja škole prije okončanja obaveznog devetogodišnjeg školovanja, neophodno je obezbijediti dobru komunikaciju školskih vlasti sa djecom i njihovim roditeljima, za što su se u slučaju romske djece pokazali kao izuzetno korisni asistenti u nastavi. Ministarstvo prosvjete i nauke, zajedno sa fondacijom Institut za otvoreno društvo i UNICEF-om, pokrenulo je 2003. godine projekat "Romska Obrazovna Inicijativa". Njegov glavni cilj je bio stvaranje dobrog i održivog modela obrazovanja romske djece. Poseban kvalitet ovog projekta bio je uvođenje romskih asistenata, koji su radili zajedno sa romskom djecom i njihovim porodicama i pružili značajnu pomoć u prevladavanju jezičke i kulturne barijere. Projekat je završen 2008, ali Vlada nažalost, do danas nije obezbijedila dalje finansiranje za romske assistente, koji su bili jedan od ključnih faktora za ostanak djece romske populacije u školama.

Akcija za ljudska prava smatra da država treba da obezbijedi finansiranje asistenata, koji su neophodni da obezbijede da romska djeca na odgovarajući način prate nastavu, kao i da pomognu komunikaciju školske uprave sa roditeljima koji moraju da sarađuju da bi se djeca zadržala u redovnom osnovnom školovanju. Troškovi obezbjeđenja redovnih plata za assistente su zanemarljivi u odnosu na njihov potencijalni doprinos obezbjeđenju prava na osnovno obrazovanje za romsku djecu u kampu Konik, kao i uopšte u Crnoj Gori, što je ne samo ustavna, već i međunarodna obaveza Crne Gore u skladu sa Konvencijom o pravima djeteta i Međunarodnim paktom o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima.

---

¹⁹ „The access of Roma, Ashkali and Egyptians to economic and social rights, in particular education and employment, is unsatisfactory.“